

Vergaderjaar 2020 - 2021

21 501 – 20 Europese Raad

BN BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 december 2020

Hierbij bied ik u aan, mede namens de minister-president, het verslag van de Europese Raad en de Eurotop van 10 en 11 december 2020.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Stef Blok

VERSLAG VAN DE EUROPESE RAAD EN DE EUROTOP VAN 10 EN 11 DECEMBER 2020

Op donderdag en vrijdag 10 en 11 december vond een bijeenkomst van de Europese Raad (ER) plaats in Brussel. De ER werd gevolgd door een Eurotop op 11 december. De minister-president nam deel aan de vergadering.

Aan het begin van de bijeenkomst stond de ER stil bij het overlijden van de voormalig Franse President, Valéry Giscard d'Estaing.

Daarna vond de traditionele gedachtewisseling met de voorzitter van het Europees Parlement, David Sassoli, plaats. Tijdens die gedachtewisseling gaf Sassoli aan tevreden te zijn over de bereikte overeenstemming over het MFK-pakket tot nu toe en het toe te juichen als de Europese Raad een oplossing zou vinden over de impasse ten aanzien van de MFK-rechtsstaatverordening zodat het Europees Parlement er in de week van 14 december over kan stemmen.

Meerjarig Financieel Kader

De Europese Raad nam conclusies aan over de MFK-rechtsstaatverordening. Daarbij heeft de minister-president goede nota genomen van de uitspraken van de voorzitter van het Europees Parlement en een van de rapporteurs van het EP voor de verordening, Petri Sarvamaa, waarin zij de conclusies verwelkomd hebben en net als Nederland vaststellen dat deze niets afdoen aan de inhoud van de MFK-rechtsstaatverordening. Daarnaast heeft de minister-president bevestiging gekregen van de juridische dienst van de Raad dat de conclusies de inhoud en doelstellingen van de MFK-rechtsstaatverordening respecteren en daarmee verenigbaar zijn. Meer specifiek heeft de juridische dienst van de Raad verklaard dat geen enkel element van de ER-conclusies in strijd is met of tegenstrijdig is aan de MFK-rechtsstaatverordening en deze ook niet wijzigen, conform de moties Omtzigt c.s.¹ en Leijten². Ook heeft de juridische dienst van de Raad in meer algemene zin verklaard dat de conclusies in lijn zijn met het Verdrag en dat zij de balans tussen en de bevoegdheden van de verschillende EU-instellingen respecteren. De opinie van de juridische dienst van de Raad (doc. 13961/20) is openbaar gemaakt³. Tot slot heeft de voorzitter van de Commissie, Ursula von der Leyen, aan de minister-president bevestigd dat de Commissie schendingen van de principes van de rechtsstaat vanaf de datum van inwerkingtreding op 1 januari 2021 zal analyseren en beoordelen alsmede op basis daarvan maatregelen aan de Raad zal voorleggen om deze schendingen te aan te kaarten, zodra zij richtsnoeren over de toepassing van de verordening heeft vastgesteld. Met inachtneming van deze garanties, heeft het Duitse EU-voorzitterschap de aanneming van de MFK-rechtsstaatverordening, de MFK-verordening en het Eigenmiddelenbesluit in gang gezet. Nederland heeft daarmee ingestemd en daarbij verklaard dat de regering het Eigenmiddelenbesluit aan het parlement ter goedkeuring zal voorleggen zodra de triloog over de RRF-verordening (herstelfonds) met een voor Nederland acceptabele uitkomst is afgerond.

COVID-19

De discussie tijdens de ER spitste zich toe op de timing en de wijze waarop de vaccinaties zullen worden uitgerold in de verschillende EU-lidstaten. Een meerderheid van lidstaten pleitte voor goede coördinatie ten aanzien van de uitvoering van de nationale vaccinatiestrategieën. De voorzitter van

¹ Kamerstuk 20501-20, nr. 1633

² Kamerstuk 21501-20, nr. 1629

³ Zie <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13961-2020-INIT/en/pdf>

de Europese Commissie lichtte toe dat het de verwachting is dat voor zomer 2021 het grootste deel van de bevolking ingeënt moet kunnen zijn. De lidstaten werden aangemoedigd goede voorbereidingen te treffen zodat vaccinaties zo snel mogelijk kunnen worden uitgerold. De ER stond ook stil bij het belang van duidelijke en feitelijke informatie over vaccins en het tegengaan van desinformatie. De ER constateerde dat, met het zicht op vaccinaties, de pandemie nog niet voorbij is en de epidemiologische situatie zorgelijk blijft. Dat betekent dat de inspanningen moeten worden voortgezet om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Een aantal lidstaten vroeg om goede afstemming van maatregelen rond de Kerstvakantie. Afgesproken werd om de coördinatie van inspanningen voort te zetten, zeker waar het gaat om het voorbereiden van geleidelijke opheffing van beperkingen en het terugkeren naar de mogelijkheid vrij te reizen zodra de gezondheidssituatie dat toelaat. Zo werd de Commissie gevraagd aanbevelingen te doen voor een raamwerk voor antigeen-testen en voor wederzijdse erkenning van testresultaten. Met inachtneming van de bestaande afspraken en structuren zal de EU internationale samenwerking op het gebied van pandemieën bevorderen waaronder het onderzoeken van de mogelijkheid van een internationaal verdrag in het kader van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO).

Klimaat

Om de ambitie van klimaatneutraliteit in 2050 te verwezenlijken, in lijn met het akkoord van Parijs, is de Europese Raad een bindende netto doelstelling overeengekomen die een vermindering behelst van tenminste 55% van de uitstoot van broeikasgassen in 2030. Deze nieuwe doelstelling zal in de Europese Klimaatwet worden opgenomen. De EU zal haar *Nationally Determined Contribution* onder het akkoord van Parijs aanpassen en deze voor het eind van het jaar indienen bij het UNFCCC-secretariaat. De Europese Raad benadrukt dat engagement van internationale partners van cruciaal belang is om klimaatverandering succesvol aan te pakken. De Raad roept alle partijen, in het bijzonder grote economieën, op om ook ambitieuze doelen en beleid na te streven. Actieve Europese klimaatdiplomatie moet aanzetten tot sterke, gecoördineerde actie. De EU zal zekerstellen dat haar handelsbeleid en haar handelsverdragen consistent zijn met haar klimaatambitie.

Het ophogen van de klimaatambitie is goed voor duurzame economische ontwikkeling van de EU, voor de werkgelegenheid, de gezondheid en het milieu. Bovendien draagt het nieuwe doel bij aan het lange termijn concurrentievermogen van de Unie door innovatie in groene technologieën.

De Europese Raad kwam overeen dat het verhoogde doel collectief moet worden gerealiseerd, op de meest kosteneffectieve manier. Alle lidstaten dragen aan het doel bij, waarbij wel de verschillende uitgangspunten van lidstaten en hun specifieke nationale omstandigheden worden meegewogen, waaronder die van eilandlidstaten en eilanden. Iedere lidstaat behoudt het recht om zelf over zijn energiemix te beslissen en op de meest geschikte technologieën in te zetten, inclusief overgangstechnologieën zoals gas. Deze laatste toevoeging was voor een aantal Oost-Europese lidstaten van belang, omdat zij gas beschouwen als een onmisbare tussenschakel in hun overgang van kolen/hout naar schonere energie.

Om de verhoogde klimaatambitie gestand te doen, moeten middelen – zowel publiek als privaat – worden gemobiliseerd die de investeringsbehoeften kunnen dekken. Er moet in dit opzicht optimaal gebruik worden gemaakt van het Meerjarig Financieel Kader en het *Next Generation*-pakket, inclusief het *Just Transition*-mechanisme. Zoals overeengekomen in juli 2020, is klimaatactie een dwarsdoorsnijdend thema voor beleid en programma's die onder het MFK en het *Next Generation*-

pakket worden gefinancierd, waarbij een klimaatdoel van tenminste 30% geldt voor de besteding van deze middelen.

De EU zal de ontwikkeling van gemeenschappelijke, mondiale standaarden voor groene financiering bevorderen. De Europese Raad roept de Commissie op om voor juni 2021 een wetgevend voorstel te presenteren voor een EU standaard ten aanzien van groene obligaties. De Raad verwelkomt de *Climate Bank Roadmap 2021-2025* van de Europese Investeringsbank, die moet bijdragen aan de verwezenlijking van EIB's voornemen 1 biljoen euro aan klimaat en milieu-investeringen te ondersteunen voor 2030.

De Europese Raad nodigt de Europese Commissie uit om te beoordelen op welke wijze economische sectoren het best kunnen bijdragen aan het verhoogde doel voor 2030 en hiertoe de noodzakelijke voorstellen aan te dragen, vergezeld van een inschatting van de milieueffecten en de economische en sociale impact op het niveau van lidstaten. De Commissie wordt hierbij gevraagd in het bijzonder te overwegen hoe het ETS (*Emissions Trading System*) kan worden versterkt, met name ten aanzien van de beprijzing van koolstof. De Commissie wordt ook gevraagd te kijken naar maatregelen die energie-intensieve industrieën in staat stellen om innovatieve, klimaatneutrale technologieën te ontwikkelen en in te zetten, met behoud van concurrentievermogen. Tot slot wordt de Commissie gevraagd een *Carbon Border Adjustment*-mechanisme voor te stellen, dat het weglekken van koolstof voorkomt en WTO-conform is.

Ten aanzien van het Moderniseringsfonds, als onderdeel van het ETS, heeft de Europese Raad, na lang aandringen van één lidstaat, besloten dat waar begunstigden van het Moderniseringsfonds onevenwichtigheden constateren tussen inkomsten uit het ETS en betalingen aan het ETS, deze bekeken zullen worden als onderdeel van toekomstige wetgeving.

Tot slot heeft de Europese Raad afgesproken om, nog voordat de Commissie haar voorstellen presenteert, opnieuw over klimaat te spreken en aanvullende richting te bepalen. Bij deze gelegenheid zal ook de toekomst van het ESR (*Effort Sharing Regulation*) worden meegenomen.

Veiligheid/terrorisme

De ER veroordeelde de recente terroristische aanslagen in Oostenrijk, Frankrijk en Duitsland. De lidstaten toonden zich verenigd in de strijd tegen radicalisering, terrorisme en gewelddadig extremisme en veroordeelden iedere vorm van aanval tegen vrijheden van meningsuiting, religie en overtuiging. De ER benadrukte het belang van het voorkomen van radicalisering en het aanpakken van de ideologieën achter terrorisme en gewelddadig extremisme, ook online. In dat licht riep de ER onder meer de Commissie op een voorstel te doen om de verantwoordelijkheden van online platforms te versterken en om haast te maken met de behandeling van de *terrorist content online* (TCO)-verordening. Ook riep de ER op het functioneren van Schengen te versterken, door bijvoorbeeld beter gebruik te maken van Europese databases en informatiesystemen, door versterking van de grensprocedure aan de buitengrenzen en intensivering van politie en justitie samenwerking.

Extern beleid

Turkije

De ER van 1-2 oktober jl. besloot om in december opnieuw te spreken over de ontwikkelingen in de Oostelijke Middellandse Zee en de relatie tussen de EU en Turkije. Daarbij werd een tweesporenbenadering ten aanzien van Turkije overeengekomen. De ER stelde op 10-11 december vast dat Turkije unilaterale acties en provocaties is blijven ondernemen en zijn retoriek tegen de EU heeft opgevoerd. De ER nam kennis van de terugtrekking van het schip de Oruç Reis en insisterde erop dat de de-escalatie zich zou voortzetten opdat rechtstreekse besprekingen tussen Griekenland en Turkije snel weer van start kunnen. De ER veroordeelde de acties van Turkije met betrekking tot Varosha en sprak opnieuw zijn steun uit voor snelle hervatting van de Cyprus onderhandelingen onder leiding van de VN.

Het kabinet heeft, cf. de motie-Van der Graaf c.s.⁴, aangedrongen op gerichte en effectieve sancties. De ER kwam overeen dat de Raad additionele listings zal aannemen onder het sanctieregime tegen Turkije voor illegale boringen. De ER nodigde voorts de Hoge Vertegenwoordiger en de Commissie uit een rapport op te stellen over de stand van de EU-Turkije-relatie op politiek, economisch en handelsvlak, daarin de instrumenten die de Unie tot haar beschikking heeft te inventariseren en opties te presenteren over de weg voorwaarts, waaronder de mogelijkheden voor uitbreiding van de reikwijdte van het sanctieregime. De ER zal op zijn laatst in maart 2021 op de EU-Turkije-relatie terugkomen.

Tegelijkertijd hield de ER het aanbod van een positieve agenda op tafel mits Turkije een waarlijk partnerschap met de Unie en haar lidstaten aan wil gaan. De ER benadrukte dat de communicatiekanalen tussen de EU en Turkije open moeten blijven en onderstreepte haar bereidheid bij te blijven dragen aan de kosten van opvang voor Syrische vluchtelingen en samen te werken met Turkije bij het beheersen van migratiestromen richting de EU en bij de bestrijding van mensensmokkel-netwerken. De ER hernieuwde zijn verzoek aan de Hoge Vertegenwoordiger het voorstel voor een multilaterale conferentie over de Oostelijke Middellandse Zee verder te ontwikkelen. De EU zal de samenwerking zoeken met de VS ten aanzien van de situatie in de Oostelijke Middellandse Zee.

Het kabinet heeft tijdens de Europese Raad zijn grote zorgen uitgesproken over de rechtsstaat in Turkije. Het kabinet onderstreepte in dat verband het belang van de vrijheid van meningsuiting en het recht van parlementariërs om onbelemmerd hun werk te kunnen doen. Het kabinet heeft, ter uitvoering van de motie-Van Dijk⁵, tijdens de Europese Raad uitgesproken dat het onacceptabel is dat de Turkse president probeert de vrijheid van meningsuiting van Geert Wilders te beperken door tegen hem aangifte te doen.

EU-VS

In zijn bespreking van de EU-VS-relatie na de Amerikaanse presidentsverkiezingen onderstreepte de Europese Raad het belang van een krachtig trans-Atlantisch partnerschap. De EU en de VS delen dezelfde waarden en belangen. De Europese Raad blikte vooruit naar de samenwerking tussen de EU en de VS bij de strijd tegen COVID-19, bij de strijd tegen klimaatverandering, en op economisch, digitaal, technologisch en handelsterrein, inclusief de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie. In lijn met de Nederlandse inzet toonde de Europese Raad zich

⁴ Motie 21 501-20, nr. 1631

⁵ Motie 21502-20, nr. 1627

proactief. De ER wil snel gezamenlijke prioriteiten met de nieuwe Amerikaanse president overeenkomen, ook op het vlak van de versterking van het multilaterale stelsel.

Zuidelijk Nabuurschap

De Europese Raad sprak over de EU-relatie met het Zuidelijk Nabuurschap. Een democratisch, stabiel, groener en welvarender Zuidelijk Nabuurschap is een strategische prioriteit van de EU, zo stelde de ER vast. De ER streeft nauwe samenwerking tussen de EU en de landen van het Zuidelijk Nabuurschap na bij het bestrijden van de pandemie, het vergroten van de weerbaarheid van economie en samenleving, het waarborgen van veiligheid, het aangaan van de uitdagingen op het vlak van migratie en mobiliteit, en het bieden van perspectief aan jongeren aan beide zijden van de Middellandse Zee. Op basis van de kernbeginselen van het Europese nabuurschapsbeleid, waaronder mensenrechten, de rechtsstaat en democratie, wil de ER een nieuwe Agenda voor het Middellandse-Zeegebied gericht op milieu, connectiviteit, onderwijs en cultuur, en natuurlijke hulpbronnen. De ER onderstreepte in dat verband het belang van versterking van de rol van het maatschappelijk middenveld. De Europese Raad heeft alle actoren opgeroepen zich ten aanzien van Libië aan de uitgangspunten van het Berlijn-proces te houden. De ER heeft de bereidheid van de EU herhaald om de Libische kustwacht te ondersteunen in overeenstemming met het internationale recht en het internationale humanitaire recht. De EU riep tenslotte op tot de vrijlating van twee Italiaanse vissers die reeds enkele maanden in Libië gevangen zitten.

Rusland

De Europese Raad stond kort stil bij de uitvoering van de Minsk-akkoorden. Er is tot op heden geen sprake van volledige implementatie van de akkoorden en derhalve geen aanleiding voor opschorting of verlichting van de economische en financiële sancties die zijn ingesteld tegen Rusland vanwege de Russische rol in het oosten van Oekraïne.

EU-mensenrechtensanctieregime

De ER verwelkomde, op de internationale dag van de rechten van de mens, de aanneming in de Raad Buitenlandse Zaken van het EU-mensenrechtensanctieregime.

Overig

Toekomstige relatie EU-VK

De voorzitter van de Europese Commissie gaf een korte terugkoppeling van het gesprek dat zij voerde met de Britse premier, Boris Johnson, aan de vooravond van de Europese Raad. Zij hebben tijdens het gesprek over de nog openstaande punten in de onderhandelingen geconstateerd dat de posities nog ver uit elkaar liggen. Vervolgens hebben zij de onderhandelaars nog een aantal dagen de tijd gegeven om de verschillen tussen de posities te proberen te overbruggen, waarna er een besluit zal worden genomen over het vervolg van de onderhandelingen. Nederland heeft aangegeven dat een akkoord met het VK de voorkeur heeft boven geen akkoord, mits dat akkoord voldoet aan de EU-eisen en heeft daarbij aangegeven dat dat beweging vanuit het VK vergt. De leden van de Europese Raad hebben de vooruitgang die is geboekt in het Gemengd Comité met betrekking tot de implementatie van het Terugtrekkingsakkoord en in het bijzonder het Protocol Ierland/Noord-Ierland verwelkomd. Op 10 december jl. publiceerde de Europese Commissie tevens een mededeling over de *contingency*-aanpak bij een *no deal*-scenario, met daarbij vier wetgevende *contingency*-maatregelen. Deze maatregelen beslaan de onderwerpen luchtvaart, luchtvaartveiligheid, wegtransport en visserij. Nederland heeft herhaaldelijk opgeroepen tot publicatie van de voorstellen en heeft deze tijdens de Europese Raad dan ook verwelkomd en

opgeroepen tot een snelle adoptie om zodoende klaar te zijn voor een *no deal*-scenario per 1 januari 2021. Een appreciatie van deze voorstellen komt de Kamer via separate weg toe.

Benoeming ECB

De Europese Raad stemde in met de benoeming van Frank Elderson als directielid van de Europese Centrale Bank (ECB). Het kabinet verwelkomt deze benoeming.

Eurotop

En marge van de Europese Raad vond op 11 december een Eurotop plaats waar alle 27 lidstaten aan deelnamen. Regeringsleiders namen een verklaring aan⁶ waarin het akkoord dat de Eurogroep in inclusief verband op 30 november jl. bereikte over wijziging van het ESM-verdrag en de vervroegde invoering van de gemeenschappelijke achtervang van het bankenresolutiefonds (SRF)⁷ werd verwelkomd. Daarnaast nodigen de regeringsleiders de Eurogroep uit om in inclusieve samenstelling een werkplan op te stellen over alle openstaande elementen die nodig zijn om de Bankenunie te voltooien. Met betrekking tot de Kapitaalmarktunie werd opgeroepen tot voortgang op basis van het nieuwe Actieplan van de Commissie. Hierbij werd gewezen op het belang van maatregelen die het leiderschap van EU op het terrein van groene financiering ondersteunen. De volgende Eurotop is voorzien en marge van de Europese Raad in juni 2021.

⁶ Zie voor de verklaring: <https://www.consilium.europa.eu/media/47298/11-12-20-euro-summit-statement-en.pdf>

⁷ Zie Kamerstuk 21501-07, nr. 1730 voor het verslag van deze Eurogroep.